

Mala zemlja za velike prijevare: Kako ukrasti europski novac? (Dio 3): Dok jedni krađu – drugi prijavljuju

Autor **Plamenko Cvitić** - Monday, October 6, 2025, 22:06

Otkrijte više

⚙️ **Proizvodnost**

⚙️ **produktivnost**

Hrvatska je u 2024. godini postala europski fenomen u najgorem mogućem smislu – zemlja koja istovremeno prednjači i u krađi europskog novca i u prijavama tih prijevare. 458 hrvatskih građana prijavilo je prijevare Uredu europskog javnog tužitelja (EPPO), što je apsolutni rekord među svim državama članicama Europske unije. Za usporedbu, drugoplasirana Njemačka, zemlja s gotovo 20 puta više stanovnika, imala je 719 prijava, no kada se zbroje sve privatne prijave, Hrvatska sa svojih 458 prijava od građana zauzima prvo mjesto po relativnom broju per capita.

Ova brojka nije statistička anomalija niti jednokratni skok – Hrvatska drži primat već drugu godinu zaredom. U 2023. godini bilo je 433 prijave građana, dvostruko više nego u drugoplasiranoj Belgiji s 221 prijavom. Ovaj jedinstveni fenomen otvara fascinantno pitanje: kako je došlo do situacije u kojoj se toliko krađe, ali se i toliko prijavljuje?

Da bi se razumio ovaj paradoks, potrebno je sagledati punu sliku. EPPO trenutačno u Hrvatskoj vodi oko 70 aktivnih istraga s procijenjenom štetom od 373 milijuna eura. Samo tijekom 2024. godine otvoreno je 48 novih istraga s dodatnih 130 milijuna eura procijenjene štete. To znači da se gotovo pola milijarde eura pokušalo ukrasti iz europskih fondova samo u slučajevima za koje postoje konkretne istrage – stvarna brojka vjerojatno je znatno veća. Kada se ove brojke stave u kontekst hrvatske populacije (oko 3,8 milijuna stanovnika), postaje jasno da Hrvatska ima izuzetno visoku stopu prijevare s EU fondovima per capita. Od ukupno 501 prijave zaprimljene u 2024. godini, čak 458 došlo je od građana, 37 od nacionalnih tijela, dvije su pokrenute po službenoj dužnosti, a samo dvije su stigle od tijela EU-a. Ovo pokazuje da su građani daleko aktivniji u otkrivanju prijevare nego službene institucije.

Otkrijte više

⚡ **Proizvodnost**⚡ **produktivnost**

Po vrstama prijevare, najviše istraga u Hrvatskoj odnosi se na programe regionalnog i urbanog razvoja (37 istraga), potom na poljoprivredne i ruralne razvojne programe (21 istraga), a tri istrage povezane su s prekograničnim PDV prijevarama. Kad se pogledaju europske statistike, kontekst postaje još dramatičniji. U cijeloj Europskoj uniji tijekom 2024. godine EPPO je zaprimio 6.547 kaznenih prijava, što je porast od 56% u odnosu na prethodnu godinu. Od tog broja, više od 70% prijava podnijeli su privatni subjekti (građani i tvrtke), dok je samo 27% došlo od nacionalnih tijela. Jako je znakovito da je samo 1,7% prijava stiglo od institucija, tijela, ureda i agencija EU, što EPPO sam komentira kao pokazatelj da europske institucije trebaju pojačati otkrivanje i prijavljivanje sumnji na prijevaru. Međutim, dok su europske institucije pasivne, hrvatski građani su hiperaktivni.

Usporedba s drugim zemljama pokazuje koliko je Hrvatska izuzetna: Hrvatska: 458 prijava građana (uz populaciju od 3,8 milijuna); Njemačka: 719 prijava (uz populaciju od 84 milijuna); Poljska: 291 prijava (uz populaciju od 38 milijuna); Grčka: 250 prijava (uz populaciju od 10,5 milijuna); Bugarska: 238 prijava (uz populaciju od 6,5 milijuna); Rumunjska: 196 prijava (uz populaciju od 19 milijuna) te Španjolska: 179 prijava (uz populaciju od 48 milijuna).

Kada se izračuna broj prijava per capita, Hrvatska je daleko iznad svih ostalih zemalja. Ovo nije pokazatelj veće količine prijevare u apsolutnom iznosu (Njemačka, Italija i Francuska imaju daleko više prijevare u apsolutnim brojkama), već pokazatelj jedinstvene kombinacije faktora specifičnih za Hrvatsku.

Najvažniji razlog zašto Hrvati masovno prijavljuju prijevare EPPO-u jest duboko nepovjerenje u domaće pravosudne institucije, posebno u Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH). Europska statistika je neumoljiva. Dok polovica građana Europske unije smatra da su im sudovi neovisni, Hrvatska je među najgorim zemljama EU. Hrvatski građani percipiraju neovisnost sudova i pravosuđa kao "vrlo lošu", a samo nekoliko država članica ima lošiju percepciju. Ista slika je kod poduzetnika – percepcija neovisnosti pravosuđa u Hrvatskoj ostaje slaba, s dominantnim dojmom političkog utjecaja.

Otkrijte više

⚡ **Proizvodnost**⚡ **produktivnost**

Nadalje, hrvatski građani svakodnevno svjedoče selektivnoj primjeni zakona. Nedavno je taj fenomen objasnila saborska zastupnica Viktorija Knežević (Centar): "U zemlji gdje je gotovo 90% prijava za korupciju odbačeno, a gotovo 95% osoba prijavljenih za drogu završava osuđeno, jasno je da tužiteljstvo nije jednako revno prema svima". Dodatni problem je što Državno odvjetništvo po zakonu ne smije biti javno kritizirano ako je predmet u tijeku, jer se to može smatrati nedopuštenim pritiskom prema članku 6. Zakona o državnom odvjetništvu. "Ne samo da DORH ne mora objasniti zašto je neku prijavu odbacio, nego je faktično zabranjeno i pitati. Jer svaka kritika se može proglasiti 'pritiskom na tužitelja'", istaknula je Viktorija Knežević.

Drugi razlog leži u činjenici da Hrvati smatraju EPPO simbolom neovisnosti i učinkovitosti: za razliku od DORH-a koji godine troši na podizanje optužnica, EPPO djeluje brzo i učinkovito. U

Hrvatskoj je do sada doneseno deset pravomoćnih presuda, a 16 osoba osuđeno je za kaznena djela povezana s EU fondovima. Ovo može izgledati kao skromna brojka, ali kada se uzme u obzir da EPPO djeluje tek od lipnja 2021. godine (nešto više od tri godine), to je zapravo impresivan rezultat. EPPO je u Hrvatskoj vodio neke od najglasnijih istraga: aferu Hrvatske šume (dvadesetak uhićenih zbog mita i subvencijskih prijevara), aferu Pivac/Vajda (4,7 milijuna eura prijevare s poljoprivrednim subvencijama), aferu ministricke kulture (prijevare u obnovi nakon potresa) i aferu Geodetskog fakulteta (malverzacije u javnoj nabavi). Ove spektakularne akcije, koje uključuju uhićenja visokih dužnosnika, šefova javnih poduzeća i uglednih poduzetnika, pokazale su hrvatskim građanima da postoji institucija koja ne pravi razliku između moćnih i običnih ljudi.

Činjenica da EPPO ima sjedište u Luksemburgu i nadnacionalne ovlasti čini ga simbolom nepristrane pravde. Iako EPPO u Hrvatskoj ima lokalni ured na Savskoj cesti u Zagrebu i zapošljava hrvatske tužitelje, građani ga percipiraju kao europsku instituciju izvan dosega hrvatske politike.

Treći razlog je očita svjesnost o razmjerima problema: hrvatski građani postali su svjesni ogromnih količina novca koje Hrvatska prima iz EU fondova. Od ulaska u Uniju 2013. do danas, Hrvatska je primila 22,29 milijardi eura, a u europski proračun uplatila svega 5,86 milijardi eura. To znači neto dobit od 16,43 milijarde eura. Kad građani shvate koliko je to novca, postaju osjetljiviji na prijevare. Ako netko ukrade milijun eura iz državnog proračuna, to je loše; ali ako netko ukrade milijun eura iz europskih fondova koji su namijenjeni za razvoj zdravstva, cesta, škola i gospodarstva, to postaje osobni udar na kvalitetu života svakog građanina.

Otkrijte više

⚙️ **Proizvodnost**

⚙️ **produktivnost**

Četvrti razlog mogao bi ležati u promjenama hrvatskog mentaliteta. Tradicionalno, balkanski mentalitet bio je obilježen načelom "ne miješaj se" i "tko ti kriv" kada netko prijavi nepravdu. Međutim, u posljednjih nekoliko godina, kultura prijavljivanja nepravilnosti polako zamjenjuje kulturu šutnje. Mlađe generacije, educirane o europskim vrijednostima, transparentnosti i vladavini prava, manje su tolerantne prema korupciji nego starije generacije. Društvene mreže omogućavaju brzu razmjenu informacija i organiziranje civilnih inicijativa protiv korupcije.

Peti razlog mogla bi biti osobna iskustva s prijevarama: mnogi Hrvati imali su osobno iskustvo s prijevarama – bilo da su sami bili prevareni, bilo da poznaju nekoga tko je bio prevaren. Ova iskustva stvaraju snažnu motivaciju za prijavljivanje kada se sumnja na prijevaru. Za razliku od velikih nacionalnih projekata koji su apstraktni, projekti financirani iz EU fondova često su lokalni i vidljivi – obnova škola, domova zdravlja, cesta, kanalizacija, javnih zgrada. Kada građani vide da se projekt ne izvodi kako treba, da je cijena nerealna ili da postoje nepravilnosti, imaju izravni interes prijaviti to. Primjerice, kada građani vide da se za obnovu doma zdravlja troši dvostruko više nego što bi bilo razumno, ili kada vide da oprema nije nova unatoč fakturama koje to tvrde, osobni interes za kvalitetu javnih usluga motivira ih da prijave sumnju.

Zaključno, činjenica da Hrvatska istovremeno prednjači i u prijevarama i u prijavama prijevare s EU fondovima nije razlog za ponos, ali nije ni razlog za potpunu tugu. Ovaj paradoks govori

o dubokim podjelama u hrvatskom društvu – dok jedan dio građana bezobzirno pokušava ukrasti europski novac, drugi dio aktivno brani javni interes prijavljivanjem tih prijevare. Masa prijava koja stiže iz Hrvatske nije pokazatelj da Hrvatska ima apsolutno najviše prijevare (veće zemlje poput Italije, Francuske i Njemačke imaju daleko više prijevare u apsolutnim iznosima), već pokazatelj kombinacije faktora: visokog stupnja korupcije, dubokog nepovjerenja u domaće institucije, visokog povjerenja u EPPO, rastuće svijesti građana o svojim pravima i promjene kulture od šutnje prema prijavljivanju. Iz perspektive borbe protiv korupcije, ovaj fenomen je pozitivan razvoj. Građani koji aktivno prijavljuju prijevare pokazuju da nisu pasivni i da nisu spremni tolerirati krađu javnog novca. To je preduvjet za stvarnu promjenu. Međutim, prava promjena neće doći dok god DORH i drugo domaće institucije ne steknu povjerenje građana. Hrvatska treba europske institucije poput EPPO-a da procesuiraju korupciju, što je tužno priznanje da domaći sustav ne funkcionira. Dugoročno gledano, cilj mora biti jačanje domaćih institucija, njihove neovisnosti i učinkovitosti, kako bi građani jednoga dana mogli vjerovati i domaćem pravosuđu jednako koliko danas vjeruju EPPO-u. Do tada, Hrvatska će vjerojatno ostati europski prvak u prijavama prijevare – što je i dobro i loše. Dobro jer se prijevare otkrivaju, a loše jer ih ima toliko da treba otkrivati.

Otkrijte više

⚙️ produktivnost

⚙️ Proizvodnost

Ovaj novinarski projekt ostvaren je u okviru financijske potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti i slobodan je za korištenje i prenošenje.

Plamenko Cvitić<http://plamenko-cvitic.from.hr>

f in 🐦